

BRABANTS GOUD

DE GEELDERS • HET DOMMELDAL • DE BEERZE

Om het Natuurnetwerk Brabant te realiseren, verwerft ARK Rewilding Nederland gronden in Het Groene Woud. Dat doen we in het kader van het natuurrealisatieproject Brabants Goud in Het Groene Woud. Per 1 februari 2025 beschikten we over ruim 490 hectare grond. De ARK-methode: we verwerven gronden, zorgen voor de natuurinrichting en het tijdelijk beheer ervan. Eén van onze meest recente Brabants Goud-aankopen ligt aan de Hooge Beek in Sint-Oedenrode.

De vers gegraven slenk in Het Hoefje, Olland.
DIRK EIJKEMANS

ZICHTBARE RESULTATEN

DE WAARDE VAN SLENKEN

Bij het inrichten van percelen voor rewilding hoort ook het aanleggen/herstellen van natuurlijke slenken. Deze ondiepe geulen zorgen voor variatie in hoogte, vochtigheid en mineralensamenstelling. Omdat vlakke percelen voor landbouwgebruik handiger zijn, verdwenen ze vaak. Op de percelen die we in 2020 en 2021 inrichtten, brachten we ze terug en zien we de natuur al opbloeien. Recent groeven we slenken in onder meer Het Hoefje (Olland) en in percelen aan de Oude Molenheide en de Boschweg (beide in Schijndel). Hier kan de natuur nu haar gang gaan.

ZOETWATERPISSEBEDDEN IN DE GEELDERS

Als je, net zoals Bert Vervoort en Jeanne Soetens, regelmatig in De Geelders naar het oranje-blauw zwemmend geraamte zoekt, zwemt er vaak vanzelf een bonte verzameling andere organismen in je netje. Zoals watervlooien, muggenlarven en – heel gewoon maar toch apart – zoetwaterpissebedden.

Zoetwaterpissebedden lijken sprekend op een gewone pissebed maar zijn wat platter en hebben iets langere 'sprietjes' (antennes) aan het lijf. De zoetwaterpissebed is een kleine kreeftachtige en één van de weinige pissebedsoorten die

Zoetwaterpissebed, januari 2025, De Overkamp (De Geelders). • BERT VERVOORT

niet op het land maar in het water leeft. Ze worden ook wel 'waterezeltjes' genoemd en zijn een belangrijke voedselbron voor vissen, libellenlarven en salamanders. Zelf voeden ze zich met organisch materiaal dat op de bodem van een sloot, beek of vijver ligt. Bij de voortplanting hecht het mannetje zich vast aan de rug van het vrouwtje; hij kan dit tot drie dagen achter elkaar volhouden. Bij de paring keren ze de buiken naar elkaar toe. Zodra er eitjes zijn, bewaart het vrouwtje deze in haar 'broedbuidel' onder de buik. De jonge dieren komen pas tevoorschijn als ze het larvestadium zijn gepasseerd. In die periode leven ze van de uitwerpselen van hun ouders.

18 DOMMEL-HECTARES NAAR BRABANTS LANDSCHAP

NATUURFONDS BRABANT KOOPT ARK-GRONDEN

Eind januari is achttien hectare grond in het Dommeldal (bij het waterschapsgebouw in Boxtel) overgegaan van ARK naar Brabants Landschap. Die kocht de grond met geld uit haar nieuwe Natuurfonds Brabant. In dat fonds zitten donaties van particulieren en bedrijven die de natuur een warm hart toedragen.

Met Natuurfonds Brabant wil Brabants Landschap extra geld vergaren voor de aankoop van natuurgebieden en natuurlijke verbindingen. Brabants Landschap richtte het fonds in september 2024 op. Sindsdien kunnen particulieren en bedrijven vierkante meters natuur kopen om dat fonds te spekken. Zij krijgen daar certificaten voor terug.

ARK HEEFT DE PRIMEUR

In drie maanden tijd is er al zo'n 31.000 vierkante meter aan certificaten verkocht aan belangstellenden. De eerste aankoop die Brabants Landschap ermee deed, bestaat dus uit de Boxtelse Dommelgronden van ARK. Deze hebben we vorig jaar ingericht om er sterke natuur op te laten ontstaan die zich metertijd verbindt met de omliggende natuur van De Geelders en de Kampina. Omdat we geen eindbeheerder zijn, is de verkoop aan Brabants Landschap een logische volgende stap. Nu zijn we er zeker van dat deze percelen in het Dommeldal de gelegenheid krijgen zich ongestoord te ontwikkelen tot robuuste, sterke natuur.

Directeur Joris Hogenboom (links) en beheerder Mark Benders van Brabants Landschap bedanken de donateurs die de aankoop van ARK's Dommelgronden mogelijk maakten. • STUDIO LUZ

DOE MEE: 28 MAART 2025!

WERKATELIER MOZAÏEK DOMMELVALLEI

Heb je een interessant idee of initiatief op het gebied van water, natuur, landschap of klimaatbestendigheid in Het Groene Woud? Doe dan mee aan het Werkatelier van Mozaïek Dommelvallei op 28 maart a.s.

Tijdens dit atelier word je aan experts uit de regio gekoppeld om te brainstormen over je idee, de kansen en mogelijkheden. Op deze manier zijn al veel projecten op gang geholpen en verder gebracht. Het werkatelier schept desgewenst ook duidelijkheid in het aanvragen van (LEADER)subsidie.

AANMELDEN

Het werkatelier vindt plaats op vrijdag 28 maart 2025 van 9.00 tot 13.00 uur (inclusief lunch) in Het Dommelhuis in Son. Wil je je idee of initiatief aanmelden en deelnemen aan het werkatelier? Stuur dan een e-mail naar info@hetgroenewoud.com met als titel: 'werkatelier 28 maart'. Dan ontvang je daarna het inschrijfformulier.

Het oranje-blauw zwemmend geraamte.
BERT VERVOORT

ORANJE-BLAUW ZWEMMEND GERAAMTE

DE GEELDERS ALS VASTE THUISBASIS

Het blijft een bijzonder beestje: het oranje-blauw zwemmend geraamte. De Geelders is zijn vaste thuisbasis. En dat is behoorlijk bijzonder gezien zijn verder zeldzame voorkomen.

Het oranje-blauw zwemmend geraamte (*Eubranchipus grubii*) behoort tot een primitieve groep kreeftachtigen: de kieuwpootkreeftjes. 'Primitief' omdat deze kreeftjes nog als twee druppels water lijken op hun prehistorische voorouders. Er zijn fossielen van de soort gevonden die zo'n 365 miljoen(!) jaar oud zijn. Dat is ver vóórdat de eerste dinosaurussen op de aarde rondliepen.

LEEM EN WATER

Kieuwpootkreeftjes zijn in Europa zeer zeldzaam. Dat komt omdat ze enkel (kunnen) leven in gebieden met tijdelijk water, op plaatsen waar rivieren of watersystemen nog ongestoord hun gang kunnen gaan en in het voorjaar mogen overstromen. Door menselijk ingrijpen zijn zulke gebieden

nauwelijks nog te vinden. Dat deze zeldzame soort nog wel voorkomt in De Geelders (en het Wijboschbroek) heeft alles te maken met de lemige grond waardoor het er ontzettend nat is. Hier staan nog restanten van het ooit veel voorkomende bos dat tijdelijk overstroomde. Voor het voortbestaan van dit kreeftje zijn de natuurlijke waterstanden (in de winter en het voorjaar nat, in de zomer droger) van levensbelang. Omdat ARK gronden aankoopt en ze natuurlijk inricht, vergroten we hier het leefgebied van dit bijzondere beestje.

KENMERKEN ORANJE-BLAUW ZWEMMEND GERAAMTE:

- Worden max. 3,5 cm groot.
- Zijn één van de oudste nog levende diergroepen op aarde.
- Leven in tijdelijk water dat 's zomers opdroogt; natuurlijke vijanden (libellen, larven, vissen) overleven dit niet.
- Zwemmen ondersteboven.
- Zetten eitjes af die jarenlang op het droge kunnen overleven.
- Zijn in de winter actief. Je kunt ze dus nu tegenkomen!

Meer weten over dit kieuwpootkreeftje?

[Ga naar de ARK-website.](#)

Het waren vorig jaar nog maar kalige sprietten: de eerste drie fladderiepen die vanuit Het Groene Woud in het beekdal van de Berkel zijn geplant. Inmiddels zit de groei er goed in. • TINI BRUGGE

VAN HET GROENE WOOD NAAR GELDERLAND

ALMEN HEEFT WEER FLADDERIEPEN

In het dorp Almen, in het ooit ieprijke beekdal van de Berkel in Gelderland, was tot voor kort geen fladderiep meer te bekennen. Daar kwam begin 2024 verandering in: toen schonk ARK tien fladderiepen uit Het Groene Woud aan het Gelderse dorp. Ruim een jaar later groeien ze daar uitstekend.

Almen (1.245 inwoners) is onderdeel van de gemeente Lochem. Zoals de plaatsnaam Liempde refereert aan leem en leembossen verwijst de naam Almen naar 'olmen', ofwel: iepen. Toen een ARK'er constateerde dat er van olmen al heel lang geen sprake meer was, besloot ARK tien exemplaren uit Het Groene Woud naar Almen te brengen. ARK'er Wim Baring heeft de fladderiepen gebracht. Deze zijn dicht bij de rivier de Berkel geplant, bij een kringelend beekje op het Landgoed Wildenborch. Daarmee heeft Almen weer olmen! Sindsdien zijn er zelfs méér bijgekomen: afgelopen najaar plantte Stichting Landschap Gelderland in het kader van het lokale project Maak Almen Groener meerdere iepen bij particulieren.

Jong en oud hielp mee bij de aanplant van wat een prachtig bos gaat worden.

RALPH AKKERMANS

DUIZENDEN BOMEN ERBIJ

SUCCESSVOLLE BOOMPLANTDAGEN TREES FOR ALL

In februari 2025 hebben Trees for All en haar donateurs in totaal 4.700 autochtone bomen en struiken geplant op enkele ARK-percelen tussen De Geelders en het Schijndelse Elderbroek. Daarmee leverden ze een belangrijke bijdrage aan de realisatie van een bos dat over enkele decennia de leembossen van De Geelders en het Wijboschbroek met elkaar moet verbinden.

[Stichting Trees for All](#) en ARK werken al jarenlang samen aan het versterken van de leembossen in Het Groene Woud. Zo zijn er dankzij deze samenwerking al vele duizenden bomen geplant in Savendonk in De Geelders.

Zo'n 250 particuliere donateurs van Trees for All plantten maar liefst 2.000 bomen en struiken.

DIRK EIJKEMANS

'NIKS BELANGRIJKERS DAN DE NATUUR'

Trees for All (wereldwijd actief) benut voor deze plantacties altijd de donaties die ze voor bosprojecten ontvangt van particulieren en bedrijven. Omdat 'samenwerken' de drijvende kracht achter haar missie is, mogen donateurs zelf meeplanten. In februari gebeurde dat dus op de ARK-percelen bij Schijndel. De zakelijke donateurs staken op maandag 3 en dinsdag 4 februari de schop in de grond, op zaterdag 8 februari waren de particuliere natuurliefhebbers aan de beurt. Uit heel Nederland kwamen ze – jong en oud – per bus naar Schijndel om daar zo'n dertig soorten bomen en struiken te planten, van zomereik tot haagbeuk en van viltroos tot zoete kers. Ook actrice Jennifer Hoffman (bekend van onder meer Dokter Tinus en De Luizenmoeder) was erbij. Als één van de ambassadeurs van Trees for All stak ze hier, op Brabantse grond, fervent de handen uit de mouwen "[omdat er niks belangrijkers is dan de natuur](#)".

Plantacties zoals we die met Trees for All houden, vormen de start van de ontwikkeling van gloednieuwe leembossen die zich de komende decennia op natuurlijke wijze op deze locaties gaan ontwikkelen. Extra aandacht hebben we daarbij voor boom- en struiksoorten die hier van nature voorkomen maar zo zeldzaam zijn geworden dat ze zich niet meer goed vanzelf kunnen verspreiden. Zoals rozensoorten, iepen en rijk-strooiselsoorten: bomen waarvan het blad extra waardevol is voor de ontwikkeling van een rijke biodiversiteit in de bodem.

Ook de jeugd geniet in 2022 van de in 1996 begrensde en later gerealiseerde natuur.

NATUURONTWIKKELING IN HET GROENE WOOD

HOE HET ALLEMAAL BEGON – DEEL 1

ARK is sinds 2019 bezig om in Het Groene Woud natuur te realiseren waarmee het Natuurnetwerk Brabant (NNB) steeds completer wordt. Maar wist je dat de daarvoor vastgestelde plannen al teruggaan tot 1990? Toen zag namelijk het Natuurbeleidsplan van het Rijk het licht en kwam er geld vrij voor het begrenzen van een zogenoemde Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Een klein gedeelte van de landbouwgronden werd aangewezen als toekomstige natuur. Eén van de gebieden waarvoor de begrenzing moest worden vastgesteld, was Het Groene Woud.

Het Groene Woud werd daarvoor destijds verdeeld in twee gebieden: Dommeldal-Noord (met onder meer De Geelders) en Beerze-Noord (met onder meer De Mortelen). De EHS-ontwerpen die tussen 1990 en 1993 bij de provincie van de tekentafel kwamen, werden voor Dommeldal-Noord kritisch bekeken door een klankbordgroep van lokale agrariërs en

Op deze kaart is de vastgestelde EHS-begrenzing zichtbaar rondom De Geelders (1996, provincie Noord-Brabant).

betrokken natuurbeschermers. Hun oordeel ging gepaard met de nodige wijzigingsvoorstellen. Een ingewikkeld klusje, want als ze op een bepaalde plek graag méér hectares zagen, moesten die op een andere plek verminderen.

JARENLANGE STILTE

De definitieve EHS-kaart was in 1996 klaar. Binnen het begrensde gebied kon vanaf dat moment natuurontwikkeling plaatsvinden. Helaas werd het toen vooral heel erg stil. Er waren nauwelijks organisaties die binnen de begrenzing aankopen deden. En als er al grond werd aangekocht, verliep de hele procedure veel te traag. De versnelling kwam pas toen ARK hier in 2019 actief werd. Op basis van de kaart uit 1996 (die nog steeds leidend is voor subsidiëring van grondaankopen) transformeerden we binnen enkele jaren vele hectares voormalige landbouwgrond in natuurgebied. Toch ondervindt Het Groene Woud anno 2025 nog steeds de gevolgen van de jaren waarin er niks gebeurde. Want het NNB is na dertig jaar nog steeds niet klaar. Al gloort er hoop, nu de provincie '2027' als eindjaar in de boeken heeft gezet.

Esther Blom: "Er ligt nog een flinke opgave voor ons in Het Groene Woud". • ANNE VEENS

ARK-DIRECTEUR ESTHER BLOM

'MEER NATUUR DIE TEGEN EEN STOOTJE KAN'

Nederland verdient meer wilde natuur. Dat is waar ARK Rewilding Nederland zich elke dag voor hardmaakt. En met resultaat, vindt ARK-directeur Esther Blom. "In Het Groene Woud hebben we in vijf jaar tijd bijna 490 hectare landbouwgrond gekocht waarvan we al 250 hectare hebben ingericht als nieuwe, sterke natuur", vertelt ze. "De vruchten die we daar als mens en als aarde van plukken, zijn onbetaalbaar."

Van die ingerichte hectares in Het Groene Woud is 82 hectare ook al overgedragen aan eindbeheerders. De rest van de gekochte gronden wordt nu ingericht of benut als ruilgrond. Deze ARK-methode vindt zijn oorsprong 35 jaar geleden. Toen begon ARK met natuurontwikkeling, als reactie op alle natuurbehoudactiviteiten waar veel organisaties tot dan toe druk mee waren. Esther: "Maar de milieuumstandigheden

werden steeds slechter en ondanks alle inzet ging de natuur toch nog achteruit. Er moest méér gebeuren dan 'behouden'. Daarom kwamen de ARK-oprichters met een nieuwe strategie: natuurontwikkeling. Dat noemen we nu rewilding: meer meters nieuwe natuur maken waar natuurlijke processen een belangrijke, vormende rol spelen."

GROTE EN KLEINE ECOSYSTEMEN

Deze offensievere strategie heeft in Het Groene Woud geleid tot een gebiedsontwikkeling met uitbreiding van de bestaande natuurgebieden en nieuwe verbindingen tussen deze natuurgebieden. Daarmee geeft ARK op geheel eigen wijze invulling aan de provinciale opdracht het Natuurnetwerk Brabant uit te breiden. "Het totale oppervlak aan leembossen is groter geworden en dat is goed nieuws. Grote oppervlakken natuur zijn weerbaarder en toekomstbestendiger. Die kunnen tegen een stootje. Je ziet hier nu al prachtige grote en kleine ecosystemen ontstaan die helpen de streek bestendiger te maken tegen de gevolgen van klimaatverandering, die wateroverlast verminderen en plant- en diersoorten behouden of laten terugkeren. Hoe mooi is het als we hier straks de goudjakhals of de otter kunnen verwelkomen? Of als we de zwarte ooievaar één van de vaste bewoners van de leembossen kunnen noemen?"

TAAL VAN DE STREEK

Goedwerkende ecosystemen bevorderen ook de leefbaarheid voor de menselijke bewoners van de streek. "In Het Groene Woud zijn mensen zich erg bewust van het belang van een groene leefomgeving. Ook op andere plekken werken we altijd graag met mensen uit de streek samen om in onze gedeelde liefde voor de natuur meters te maken. Uit ervaring weten we dat het daarbij helpt als je de taal van de streek spreekt en de mensen kent. Daarom hebben bijna al onze gebiedsprogramma's in heel Nederland lokale projectleiders."

"In Het Groene Woud is Ger (van den Oetelaar – red.) ons lokale gezicht", gaat ze door. "Samen met zijn ARK-team, heel veel vrijwilligers en een positief gestemd bestuurlijk Brabant weet hij al vijf jaar resultaten te boeken waar we trots op zijn. Ik hoop dat we na zijn pensionering nog op hem mogen rekenen als super-enthousiaste vrijwilliger. We zijn ook blij dat zijn opvolger Ralph Akkermans, eveneens een lokale man, al bij ons aan de slag is en de komende maanden met hem optrekt. Want er ligt, sowieso tot 2030, nog een flinke opgave om het Natuurnetwerk Brabant hier tot uitvoering te brengen. Veel aandacht gaat daarbij bijvoorbeeld uit naar het verbinden van het verweesde Wijboschbroek met De Geelders. Kortom, ARK is in Het Groene Woud voorlopig nog niet klaar."

ARK zorgt niet alleen in Het Groene Woud voor meer wilde natuur. Neem een kijkje op de [ARK-website](#) om te zien wat we nog meer doen. Of ga direct naar de [gebiedsprogramma's](#).

Deze wespandief, in de buurt van De Geelders, werd in 2013 voor het wespandiefonderzoek gezenderd. • DIRK EJKEMANS

GEELDERSBERAAD BIJGEPRAAKT

Op 30 januari jl. kwam het voltallige Geeldersberaad voor de achtste keer bijeen voor een ARK-update. Plaats van handeling: het gemeentehuis van Boxtel.

Alle partners, die samen het beraad vormen, werden onder meer bijgepraat over de ARK-activiteiten in De Geelders die

aan vele kanten flink is uitgebreid. Zo passeerden de inrichtingsresultaten (kwalitatief en kwantitatief) de revue, gaf Sebastiaan Bekker een toelichting op het houtsniponderzoek en vertelde Mark Scheepens over het Natuurbalans-onderzoek naar het oranje-blauw-zwemmend geraamte. Verder gaf rentmeester Harry Suilen uitleg over de vorderingen op het gebied van natuurgrondruil waar ook De Geelders een rol bij speelt. Tot slot ontvingen alle aanwezigen een exemplaar van het kleurrijke nieuwe onderzoeksboek [‘Wespandieven van Het Groene Woud en het Kempen~Broek’](#)

VRAGEN STAAT VRIJ!

Deze nieuwsbrief is een initiatief van het Geeldersberaad, het Dommelberaad en het Beerzeberaad. Heeft u vragen, opmerkingen of suggesties? Mail ze naar ARK-projectleider Ger van den Oetelaar: ger.vandenoetelaar@ark.eu. Inmiddels ontvangen meer dan 1.590 geïnteresseerden de nieuwsbrief direct in hun mailbox en wordt hij in vele netwerken verspreid. Heeft u deze nieuwsbrief via-via ontvangen en wilt u deze voortaan rechtstreeks van ARK toegestuurd krijgen? Stuur dan een e-mail naar info@ark.eu onder vermelding van ‘Aanmelden nieuwsbrief Brabants Goud’. Wilt u zich afmelden? Dat kan eveneens via info@ark.eu onder vermelding van ‘Afmelden nieuwsbrief Brabants Goud’.

GEELDERSBERAAD: Provincie Noord-Brabant, Groen Ontwikkefonds Brabant, gemeenten Sint-Michielsgestel, Boxtel, Meijerstad, Waterschap De Dommel, ZLTO, Brabants Landschap, Staatsbosbeheer, Bosgroep-Zuid, Marggraff Stichting, Harry Suilen Advies en ARK Rewilding Nederland.

DOMMELBERAAD: Provincie Noord-Brabant, gemeenten Sint-Michielsgestel, Boxtel, Meijerstad, Son en Breugel, Waterschap De Dommel, Brabants Landschap, Staatsbosbeheer, Harry Suilen Advies, Rentmeesters Meijs en Van Soest en ARK Rewilding Nederland.

BEERZEBERAAD: Natuurmonumenten, Provincie Noord-Brabant, Brabants Landschap, Waterschap De Dommel, gemeente Oirschot, Meijs Rentmeesterskantoor en ARK Rewilding Nederland.